

LICENCOVANIE A TRANSFER DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V MAJETKU ŠTÁTU PODĽA SLOVENSKEJ A ČESKEJ ÚPRAVY

ABSTRAKT Uspokojovanie verejných potrieb v oblasti vedy a výskumu zabezpečuje v niektorých prípadoch z rozmanitých historických príčin v Česku i na Slovensku tiež priamo štát, a to popri súkromných i verejných (no na štáte nezávislých) inštitúciách. Robí tak prostredníctvom svojich príspevkových organizácií, ale tiež prostredníctvom rozpočtových organizácií či tzv. organizačných zložiek štátu (v Česku). Na rozdiel od slovenských rozpočtových organizácií však české organizačné zložky štátu nie sú právnickými osobami, ale len zložkami štátu ako právnickej osoby sui generis a ak navonok menom organizačnej zložky poverená osoba koná, jej konanie sa pripisuje priamo štátu.

ABSTRACT The satisfaction of public needs in the field of science and research is in the Czech Republic and Slovakia provided not only by various private and public bodies but also directly by the state – due to various historical reasons. The state acts through its so called “contributory organizations” (in Slovak príspevkové organizácie, in Czech příspěvkové organizace), but also through “budgetary organizations” (in Slovakia: “rozpočtové organizácie”) or so-called “organizational units of the state” (in the Czech Republic: “organizační složky státu”). However, unlike Slovak budgetary organizations, Czech organizational units of the state are not legal entities, but only parts of the state as a sui generis legal entity, and if an authorized person acts on behalf of the organizational unit, its actions are attributed directly to the state.

Spoločným menovateľom príspevkových a rozpočtových organizácií je, že nemajú majetkovú autonómiu (niekedy sa vraví o obmedzenej právnej subjektivite, pretože im zákon upiera spôsobilosť vlastníť majetok) a hospodária s majetkom, ktorý patrí inej osobe – štátu. Treba povedať, že do značnej miery ide najmä pri príspevkových organizáciách o historické dozvuky deformovaného socialistického správneho práva a ich organizácia sa ukazuje v mnohom prekonaná, to však nie je predmetom tejto úvahy.

ROZPOČTOVÉ ORGANIZÁCIE

Do množiny rozpočtových organizácií na Slovensku spadajú ministerstvá, štátne vysoké školy (Akadémia policajného zboru v Bratislave, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika), ale tiež Slovenská akadémia vied. Naproti tomu Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave je tak trochu nevšedne príspevkovou organizáciou Ministerstva zdravotníctva SR; to platí i pre celý rad ďalších inštitúcií, ktoré sa v menšej či väčšej miere venujú aj výskumu a transferu, ako sú napríklad múzeá a galérie, majúce spravidla formu príspevkových organizácií. Problém s licencovaním, pravda, nevzniká len v súvislosti s výskumom, ale aj bežnou činnosťou príspevkových organizácií, ako sú napríklad divadlá či Slovenský filmový ústav bežne poskytujúci licencie na použitie predmetov ochrany držaných štátom. Ako určitá zaujímavosť sa môže zo slovenského pohľadu ukazovať, že nielen ministerstvá, ale ani česká Policajná akadémia či Univerzita obrany nemajú

právnou subjektivitu, pretože sú vyššie spomenutými organizačnými zložkami štátu a ak ich reprezentanti vystupujú v právnych vzťahoch, vystupujú menom Českej republiky. To pochopiteľne vlastný transfer technológií značne komplikuje, ako načrtujeme ďalej.

Popri rozpočtových a príspevkových organizáciách existujú samostatné právnické osoby verejného práva založené na verejné účely, ktoré hospodária s vlastným majetkom. V oblasti vedy a výskumu majú najčastejšie formu verejných výskumných inštitúcií a verejných vysokých škôl. Na tieto subjekty sa nevzťahujú pravidlá hospodárenia a nakladania so štátnym majetkom a pri komercializácii duševného vlastníctva majú v zásade voľné pole pôsobnosti.

DÔLEŽITÉ POROVNANIE

Tento článok si kladie za cieľ predstaviť a porovnať aktuálnu právnú úpravu licencovania a prevodu duševného vlastníctva v majetku štátu podľa slovenskej a českej právnej úpravy s dôrazom na právne postavenie inštitúcií bez majetkovej autonómie.

Hospodárenie so štátnym majetkom v Česku upravuje zákon č. 219/2000 Sb., o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch („zákon o majetku ČR“). Podľa prechodných ustanovení sa tento zákon vzťahuje nielen na organizačné zložky štátu (vyššie spomenutá Policajná akadémia a Univerzita obrany, ale tiež Akadémia vied ČR¹), ale aj na štátne príspevkové organizácie (napr. Národné divadlo, Národné múzeum, Národná galéria). Základnou podmienkou pre nakladanie s majetkom štátu, či už vo forme licencovania alebo prevodu, je vydanie rozhodnutia o dočasnej alebo trvalej nepo-

trebnosti tohto majetku.^{II} Podľa dôvodovej správy k novele zákona o majetku ČR z roku 2016 použil zákonodarca termín „majetok“, aby sa tak vyhol prípadným pochybnostiam o tom, že sa ustanovenie týka i vecí nehmotných,^{III} ktorými sa podľa nového českého občianskeho zákonníka rozumejú aj práva priemyselného vlastníctva a niektoré práva súvisiace s právom autorským. Nehmotnou vecou je aj licencia sama o sebe. Rozhodnutie o dočasnej alebo trvalej nepotrebnosti vydáva vedúci príslušnej organizačnej zložky, prípadne ním poverený vedúci zamestnanec v písomnej forme. Skutočnosť, že zákon uvádza len demonštratívny výpočet prípadov nepotrebnosti možno chápať tak, že je v zásade na uvážení vedúceho organizačnej zložky, aký majetok označí za nepotrebný. Takto nepotrebný majetok musí príslušná organizačná zložka prednostne ponúknuť iným organizačným zložkám a až v prípade jeho celkovej nevyužitelnosti, môže s majetkom voľne nakladať a ponúknuť ho tretím osobám.^{IV}

NEDOSTATKY ZÁKONOV

Zásadným nedostatkom zákona o majetku ČR je absencia zvláštnej úpravy hospodárenia s duševným vlastníctvom štátu, ktoré má svoje zrejme špecifiká. Na rozdiel od hmotných statkov sa vyznačuje tzv. potenciálnou ubikvitou (všadeprítomnosťou). Vydávanie rozhodnutie o nepotrebnosti môže mať určitú logiku (aj keď malú) pri transfere, teda prevode chránených riešení, no žiadnu logiku celkom isto nemá pri prostom licencovaní, predovšetkým pri nevýhradnom licencovaní. Zatiaľ čo konkrétnu nehnuteľnosť môže v jednom okamihu používať obmedzený počet osôb, pri počítačovom softvéri alebo inom autorskom diele či predmete priemyselných práv nič nebráni tomu,

^I Akadémia vied Českej republiky je síce organizačnou zložkou štátu a jej činnosť je financovaná zo štátneho rozpočtu, ale samotný výskum uskutočňuje prostredníctvom pracovísk, ktoré majú formu verejných výskumných inštitúcií s vlastnou právnou subjektivitou a vlastným majetkom.

^{II} § 14 ods. 7 zákona o majetku ČR.

^{III} Dôvodová správa k zákonu č. 51/2016 Zb., ktorým sa mení zákon o majetku ČR: „Současně se i zde promítá nezbytné zohlednění změny chápání věci podle OZ - jednoznačnost interpretace ustanovení by mělo posílit užití širšího pojmu „majetek“ namísto dosavadní „věci“ (užité dosud ve smyslu „hmotná věc“), tak aby nevznikaly případné pochybnosti o tom, že se ustanovení [§ 14 ods. 7 – pozn. aut.] týká i věcí nehmotných. V tomto kontextu je ovšem nutno připomenout, že výčet případů „nepotrebnosti“ byl a nadále zůstává pouze demonstrativní, a to právě s ohledem na různorodost spektra možných důvodů v praxi.“

^{IV} § 19b ods. 4, 5 zákona o majetku ČR.

aby ho naraz využívalo množstvo subjektov. Vo výsledku tak povinnosť vydať rozhodnutie o dočasnej či trvalej nepotrebnosti nehmotného statku – ak ju vykladáme doslova – v Česku nedôvodne bráni komercializácii duševného vlastníctva v majetku štátu.

Terminologicky možno práva duševného vlastníctva podradiť pod tzv. „iné práva a majetkové hodnoty“ podľa § 37 ods. 2 zákona o majetku ČR, ktorý stanovuje, že nakladanie s nimi sa riadi obdobne ako v prípade pravidiel pre nakladanie s pohľadávkami. V praxi sú však pravidlá o postúpení pohľadávky, jej pomernom uspokojovaní či upustení od vymáhania absolútne neaplikovateľné v oblasti práv duševného vlastníctva. Zámer zákonodarcu v tomto smere nevyvetľuje ani dôvodová správa.

PROBLEMATIKA LICENČNÝCH ZMLÚV

Jednou z najčastejších foriem nakladania s právami duševného vlastníctva je udeľovanie licencií. Zákon o majetku ČR žiadnu zmienku o licencií neobsahuje. Podľa Štancla sa na uzatváranie licenčných zmlúv s organizačnými zložkami štátu analogicky použijú ustanovenia o nájme vecí.^v Tento výklad vzhľadom na špecifiká nehmotných statkov považujeme za problematický a s odkazom na § 2 ods. 1 zákona o majetku ČR sa prikláňame k názoru, že sa subsidiárne použije úprava licencie v občianskom zákonníku.^{vi} Obdoba českého predpisu, slovenský zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, taktiež upravuje pravidlá nakladania so štátnym majetkom. Tento zákon sa aplikuje pre správu majetku štátnych vysokých škôl, teda vojenských, policajných a zdravotníckych vysokých škôl.

Pri nakladaní s majetkom verejných vysokých škôl, ktorých je prevažná väčšina, sa však uplatňuje odlišná a na tento prípad osobitne vyhotovená právna úprava zákona č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií.

Žiaden z oboch uvedených zákonov však neobsahuje osobitnú právnu úpravu týkajúcu sa duševného vlastníctva vysokých škôl a nakladania s ním. Rovnako, ako pri právnej úprave Českej republiky, však môžeme pod pojmom majetok rozumieť aj priemyselné práva^{vii} ako tzv. iné majetkové práva,^{viii} poprípade iné majetkové hodnoty.^{ix}

ODLIŠNOSTI V NAKLADANÍ S MAJETKOM VYSOKÝCH ŠKÔL

Ako je čitateľom zrejme dobre známe, právne režimy nakladania s majetkom vysokých škôl sú pre verejné a štátne vysoké školy veľmi odlišné. Zásadný rozdiel spočíva najmä v tom, že zákon o správe majetku štátu SR stanovuje konkrétne pravidlá pre nakladanie s majetkom štátu, od ktorých sa nie je možné odchyliť, zatiaľ čo zákon o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií verejné vysoké školy v tomto smere nijako podstatne neobmedzuje (čo je predovšetkým zapríčinené neexistenciou špecifickej právnej úpravy zameranej na nakladanie s duševným vlastníctvom).^x

Vzhľadom na to, že témou tohto článku je licencovanie a transfer duševného vlastníctva v majetku štátu, zameriavame nasledovný výklad najmä na štátne vysoké školy, na ktoré sa vzťahuje zákon o správe majetku štátu SR.

^v ŠTANCL, M. *Nakládání s majetkem státu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 128.

^{vi} Ustanovenia §§ 2358-2389 zákona č. 89/2012 Sb., občianskeho zákonníka.

^{vii} Zložitejšie to bude s právom autorským nerozlučne spätým s osobou tvorcu, avšak aj tu je možné uvažovať o práve autorskom ako inej majetkovej hodnote, v prípade zamestnávateľa alebo nadobúdateľa licencie priamo o majetkovom práve odvodenom od originálneho nositeľa práva autorského. Analogicky to platí pre práva k umeleckému výkonu, nie však k ostatným právam súvisiacim s právom autorským.

^{viii} § 2 ods. 1 zákona o správe majetku štátu a § 2 ods. 1 písm. c) zákona o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií.

^{ix} § 118 ods. 1 občianskeho zákonníka.

^x V tomto smere poukazujeme na staršiu prehľadovú štúdiu Tomáša Klinku a ďalšie príspevky na stránkach tohto časopisu: Klinka 1/2020, Klinka 2/2022, Bačárová 2/2021, Levarská 2/2023.

Štátne vysoké školy vykonávajú správu štátneho majetku, ktorý im bol do správy zverený.^{XI} Ako už bolo spomenuté vyššie, česká právna úprava pracuje s pojmom dočasne alebo trvalo nepotrebného majetku. V slovenskom zákone o správe majetku štátu sa používa podobný pojem prebytočný majetok štátu, pod ktorým sa rozumie majetok, ktorý neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť na plnenie úloh v rámci predmetu činnosti štátnych vysokých škôl alebo v súvislosti s ich predmetom činnosti.^{XII}

Zákon štátnym vysokým školám výslovne ukladá povinnosť nakladať s prebytočným majetkom štátu a rovnako tak aj s dočasným prebytočným majetkom štátu^{XIII}. Rovnako ako v Česku, aj slovenské štátne vysoké školy (a všetky ostatné inštitúcie, na ktoré sa vzťahuje zákon o správe majetku štátu) musia o prebytočnosti majetku rozhodnúť písomným rozhodnutím. Následne je štátna vysoká škola povinná takýto prebytočný majetok ponúknuť na prevod správy v registri ponúkaného majetku štátu^{XIV} iným inštitúciám, ktoré spravujú štátny majetok.

Po porovnaní českej a slovenskej právnej úpravy zákona o majetku ČR a zákona o správe majetku štátu je možné konštatovať, že je v skúmanom rozsahu prakticky totožná. Obe právne úpravy veľmi komplikujú, možno dokonca povedať, že znemožňujú transakcie týkajúce sa práv duševného vlastníctva

v správe štátnych vysokých škôl, ale aj ďalších dotknutých organizácií hospodáriacich s majetkom štátu. Každodenná právna prax našich organizácií však nasvedčuje tomu, že sú celkom bežne udeľované licencie k duševnému vlastníctvu štátu (autorským dielam, ochranným známkam vlastnených štátom a pod.), často bezodplatne a v rozpore s rigidnými pravidlami stanovenými týmto predpisom.^{XV}

Pokiaľ ide o Slovenskú akadémiu vied, je rozpočtovou organizáciou štátu.^{XVI} Slovenská akadémia vied však svoju výskumnú činnosť vykonáva prostredníctvom verejných výskumných inštitúcií, ktoré zakladá podľa zákona č. 243/2017 Z. z. o verejnej výskumnej inštitúcii.

ZÁKON O VEREJNEJ VÝSKUMNEJ INŠTITÚCII (VVI)

Zákon o VVI, rovnako ako zákon o správe majetku štátu a zákon o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií, rozumie pod pojmom majetok aj iné majetkové práva vrátane práv duševného vlastníctva.^{XVII}

Zákon o VVI pracuje s pojmom trvalo nepotrebného majetku a dočasne nepotrebného majetku v podobnom význame ako zákon o správe majetku štátu pracuje s pojmom prebytočného majetku štátu. Vyluču-

^{XI} § 3 ods. 1 zákona o správe majetku štátu SR.

^{XII} § 3 ods. 3 zákona o správe majetku štátu SR.

^{XIII} Dočasne prebytočným majetkom štátu sa rozumie majetok, ktorý prechodne neslúži na plnenie úloh v rámci predmetu činnosti štátnej vysokej školy alebo v súvislosti s ňou (§ 3 ods. 4 zákona o správe majetku štátu).

^{XIV} Register ponúkaného majetku štátu je verejne prístupná evidencia prebytočného majetku štátu ponúkaného v rámci ponukového konania, osobitného ponukového konania alebo elektronickej aukcie na predaj a dočasne prebytočného majetku štátu ponúkaného do nájmu. Register je informačným systémom verejnej správy, ktorý spravuje Ministerstvo financií SR.

^{XV} Čitateľ by našiel množstvo takých zmlúv v centrálnom registri zmlúv. Medzi príklady patrí bezodplatná licenčná zmluva ku kartografickému dielu medzi Ministerstvom obrany SR a Pamiatkovým úradom SR zo dňa 13. 12. 2022, celkom bizarná licenčná zmluva medzi Ministerstvom vnútra SR ako poskytovateľom a Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici ako nadobúdateľom licencie zo dňa 21. 8. 2023 k učebnici, v ktorej platí poskytovateľ licencie odmenu nadobúdateľovi, odplatná licenčná zmluva k radu ochranných známok SLOVAKIA medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Slovenskou akadémiou vied zo dňa 21. 9. 2023, v ktorej je odplatom „nepeňažné plnenie vo forme propagácie značky Slovensko“ alebo obdobná licenčná zmluva k ochranným známkam medzi týmto ministerstvom a Slovenskou národnou galériou. Podľa všetkého sú všetky tieto a mnoho podobných zmlúv absolútne neplatných pre rozpor so zákonom.

^{XVI} § 1 ods. 2 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied.

^{XVII} § 29 ods. 1 písm. c) zákona o VVI.

je však jeho aplikáciu na práva duševného vlastníctva, čo je značnou výhodou v porovnaní s obmedzeniami nakladania s majetkom duševného vlastníctva v organizáciách hospodáriacich s majetkom štátu.

Vylúčenie aplikácie trvalo alebo dočasne nepotrebného majetku pre práva duševného vlastníctva vyplýva z § 32 ods. 5 zákona o VVI, ktorý hovorí, že obmedzenia týkajúce sa postupov nakladania s majetkom verejnej výskumnej inštitúcie (okrem iného) podľa § 33 zákona o VVI^{xviii} sa nevzťahuje na majetok, ktorý netvorí prioritný majetok.

Prioritný majetok je majetok, na ktorý sa vzťahujú osobitné ustanovenia zákona o VVI (odlišné od všeobecnej úpravy nakladania s majetkom podľa tohto zákona), za ktorý sa však považujú iba nehnuteľnosti a finančné prostriedky bližšie špecifikované v zákone o VVI.^{xix}

ZLEPŠENIE PODMIENOK

V zásade je možné konštatovať, že zákon o VVI pri niesol – po zásadnom prepracovaní novelou – právnu úpravu, ktorá predstavuje priaznivejšie, akokoľvek nie optimálne, podmienky pre komercializáciu práv duševného vlastníctva. Podobný zákon, ktorý slúžil – nie celkom vhodne – slovenskému za inšpiráciu, existuje aj v právnom poriadku Českej republiky.^{xx} No aj pre nakladanie s majetkom podľa zákona o VVI v súčasnosti existujú isté obmedzenia, ktoré predstavuje predovšetkým udelenie predchádzajúceho súhlasu dozornej rady verejnej výskumnej inštitúcie.^{xxi} Okrem uvedeného, zákon o VVI na viacerých miestach hrozí absolútnou neplatnosťou právneho úkonu týkajúceho sa nakladania s majetkom verejnej výskumnej inštitúcie. Ide napríklad o situáciu,

kedy by právny úkon nebol urobený písomne alebo mu nebol udelený predchádzajúci súhlas dozornej rady. Také opatrenie vnáša do každého obchodu nielen významné transakčné riziko pre investora, ale aj pre druhú stranu (ak by napríklad zavinila neplatnosť právneho úkonu zanedbaním rešpektovania zákonom predvídaných vnútorných procesov, prichádza do úvahy zodpovednosť za škodu spôsobenú neplatnosťou právneho úkonu).

Záverom si dovoľujeme konštatovať, že hoci sa recentne podarilo odstrániť rad problémov v licencovaní a transfere duševného vlastníctva verejných organizácií s vlastnou autonómiou, vonkoncom to neplatí pre organizácie bez majetkovej autonómie (príspevkové organizácie, rozpočtové organizácie a české organizačné zložky štátu), kde už dlhé roky pretrváva situácia priam zúfalá, a to rovnako na Slovensku i v Česku. Pritom sa tento problém v oboch krajinách dotýka veľkého okruhu pracovísk, ba aj významných výskumných inštitúcií, predovšetkým štátnych vysokých škôl, z ktorých prakticky všetky sa zúčastňujú aj na významných výskumných projektoch, verejných i súkromných. Je alarmujúce, že odstránenie tohto problému nepovažuje zrejme žiadna z oboch vlád za prioritu^{xxii}.

Autori:

**Rudolf Leška, Monika Slováková,
Kristína Bernáthová**

^{xviii} § 33 zákona o VVI upravuje proces vyhlásenia majetku za trvalo alebo dočasne nepotrebný.

^{xix} § 31 zákona o VVI.

^{xx} Zákon č. 341/2005 Sb. o verejných výskumných inštitúciách.

^{xxi} § 35 ods. 3 zákona o VVI. Pozri tiež Klinka 2021.

^{xxii} Je nám známe, že na Slovensku pripravila Ódorova úradnícka vláda novelu zákona, ktorá mala napraviť rad pretrvávajúcich problémov prameniach najmä z nedostatočnej právnej úpravy zákona o správe majetku štátu a zákona o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií, no už nebola predložená parlamentu – predpokladáme, že vláda bude mať záujem sa k tomuto technickému návrhu novely čo najskôr vrátiť.